

СТАНОВИЩЕ

от проф. дфн Атанас Стаматов,
МГУ „Св. Иван Рилски“

Становището се отнася до обявения в бр. 14/19.П.2016 г. на *Държавен вестник* конкурс за „професор“ по професионално направление 2.4. *Религия и теология (Християнска философия – дискурсът за енергиите през XIV в.)* към кат. „Историческо и систематическо богословие“ при Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. То е съобразено със *Закона за развитие на академичния състав* (чл. 61.1), *Правилника* за неговото приложение и нормативните изисквания на Университета за придобиване на научни звания.

В законово утановения срок за участие в конкурса документи е подал един кандидат: доц. д-р *Иван Василев Христов*, щатен преподавател в катедрата.

Иван Христов е роден на 26.10.1960 г. в гр. София. Завършва средно образование в 7 ЕСПУ – София (1975-1978) и висше по философия в Петербургския държавен университет със специализация по история на философията (1981-1986). Подготвя докторска дисертация на тема *„Традицията на гръцкия ‘Шестоднев’ и нейното значение за история на философията“*, успешно защитена през 1991 г., за което получава образователната и научна степен *„доктор по философия“*. През 1994 г. постъпва на работа като научен сътрудник в Института по философия при БАН. От 1999 г. е доцент по история на философията (Антична философия; Философия на Средновековието и Ренесанса). Последователно преподава в ЮЗУ „Неофит Рилски“ (1999-2000), ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ (2000-2004), ПУ „Паисий Хилендарски“ (2004-2008), а от 2008 г. е титуляр на дисциплината *„Християнска философия“* в Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Доц. Христов има богат педагогически опит. От 1995 г. до сега той е подготвил и представил пред своите студенти петнадесет различни лекционни курса из областта на античната, средновековната и християнската философия. Специализирал е в Рим, Оксфорд, Кьолн, Витенберг, Регенсбург. Член е на престижни наши и международни научни институции. Като научен ръководител, доц. Ив. Христов е работил с осем докторанти, от които четирима вече успешно са защитили своите дисертации. Владее руски, английски, немски, италиански, старогръцки и старобългарски език.

Представеният от доц. Ив. Христов списък на публикациите включва 60 заглавия, от които 45 са публикувани след хабилитирането му за „доцент“. За участие в конкурса са посочени една монография (*Византийското богословие през XIV в. Дискурсът за Божествените енергии*, изд. „Изток-Запад“, С., 2016 г., 331 с.), осемнадесет студии и статии, както и три речникови издания на електронен носител.

По силата на общия ни интерес към средновековната българска философска култура, съвместната ни работа в магистърската програма по средновековна философия и култура, и други проекти, вече близо четвърт век имам възможност отблизо да следя изследователската и публикационната дейност на доц. Христов. Смея да твърдя, че *две са основните теми*, около които гравитират творческите му

търсения през всичкото това време: *п ъ р ъ о* – Аристотеловото философско наследство (включително в неоплатонистки интерпретация) и коментарното му вписване в средновековния тип мисловност; *ѳ т о р о* – формирането на философско-богословския език в славовизантийската културна общност, в частност и на българската философско-богословска терминология.

Напомням този, несъмнено добре познат на философската ни общност факт, защото видени в неговата оптика, текстовете - подобрите от доц. Христов за участие в конкурса - ни убеждава, че *подборката е напълно представителна за цялостното му творчество*. Ще си позволя да илюстрирам казаното с кратки бележки върху монографичното изследване на кандидата, без - разбира се - да извемам функциите на рецензентите.

От гледна точка на богомислието, рецепциите на Аристотеловия органон се осъществява по различен начин в латинския Запад и гръкоезичния (византийски) Изток. За латинските богослови *интелектът* е ядрото на човешката *differentia specifica*, от което следва, че освен инструмент за богопознание и със самото това той е средство за приобщаването ни към Бога. От своя страна византийското богословие търси решение на проблема за единението на човека с Бога през *екзистенциалната пълнота на човешкото битие*, което не елиминира, но специфицира функциите на интелекта в акта на единението. Така целеположени, различията в прочита на Аристотеловата метафизика са особено видими в ключа на бинарните категориални опозиции: „същност – съществуване“; „възможност – действителност“. Латинската традиция се отнася с респект към Аристотеловата семантика на понятията, докато византийските богослови предпочитат да ги използват в даваната им от неоплатонизма интерпретация, което постепенно въвежда в екзегезата „езикът на еманациите“, изявен чрез понятия като „пребиваване“, „прошествие“, „обръщане“, както и различни терминологични производни на понятието „причастност“. Оформените в системите на източното и западното богомислие понятийни различия, отпосле се използват и в двете традиции като средство за *удържане на идентичността, включваща и начина, по който всяка една интегрира в себе си философските понятия*. Склонен съм там да видя професионалните и екзистенциални мотиви на автора, за предприетото в началото на изследването обговаряне на отношенията между понятията „религиозна“, „средновековна“ и „християнска“ философия с оглед спецификата на последната.

Намирам за сполучливо решението на доц. Иван Христов да структурира изложението си, строго придържайки се към историко-генетичния подход, а останалите използвани методи като проблемно-категориалния, този на историко-философската реконструкция и пр. да синхронизира с него. В резултат на това той стига до тезата, че и двете участващи в Паламитските спорове страни имат своите основания в „самата византийска традиция“ и едва по-късно те се обръщат към идейния арсенал на томизма – едните, за да се оттласкат от него, а другите да го използват, укрепвайки аргументарната и доказателствена сила на твърденията си.

Искам специално да се спра и на втория посочен от доц. Христов приносен момент, отнасящ се до „следите“, оставени от Паламитските спорове в средновековната българска богословско-философска култура. Сведенията за разпространението на „Варлаамовата ерес“ в България се черпят преди всичко от текстовете на Григорий Цамблак (*Похвално слово за Евтимий и Второ житие на Стефан Урош III Дечански*). Известията обаче се интерпретират нееднозначно и без изключение при хипотетични конструкти. Затова, че варлаамитството е било

познато у нас говори и извършената през 70-те години ва XIV в. редакция на *Борилевия синодик*, щом е било сметено за необходимо редом с имената на Варлаам и Акиндин да бъде поставено и името на Прохор Кидонис. *Откритите от Ив. Христов в библиотеката на Бачковския манастир фрагменти извеждат дискусията от сферата на хипотетичното*. Тук следва да добавим и посочените в списъка публикации под №№ 10, 15 и 16 (Гръцко-славянски лексикални паралели във философските глави на „Симеоновия сборник“ и „Извор на знанието“. - *Св. Йоан Дамаскин, Извор на знанието*, т. I, изд. „Изток-Запад“, С., 2014 г., с. 335-380; Понятийна структура и лингвистична характеристика на категориално-логическите термини във Философския трактат на Симеоновия сборник. - *Български философски преглед*, 3/2013 г., с. 15-61, съавт. А. Христова; Сравнително изследване на превода на Аристотеловите философски термини на латински и в славянската традиция. - *Архив за средновековна философия и култура*, св. XIV, изд. „Изток-Запад“, С., 2008 г., с. 335-376), които са несъмнен принос в изследване генезиса и развоя на българския богословско-философски език.

Посочените в авторската справка на кандидата *приноси са добре формулирани и отразяват постигнатите резултати*. Приведените позовавания свидетелстват, че *текстовете на доц. Ив. Христов са важна част от философската ни култура през последния четвър век*.

В заключение – *считам, че резултатите от научно-изследователската, педагогическата и преводаческа дейност на доц. д-р Иван Василев Христов напълно покриват изискванията на Закона за развитие на академичния състав*, предвидени за придобиване на научното звание „професор“ и *убедено препоръчвам то да му бъде присвоено. Призовавам уважаемите членове на научното жури единодушно да подкрепят избора на доц. Иван Василев Христов за професор по „Християнска философия“*.

29.05.2016 г.
София

проф. дфн Атанас Стаматов